

درس خارج فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فیما یحرم علی الجنب

موضوع جزئی: امر اول، مس خط قرآن، اسم الله و...

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۹ اسفند ۱۳۹۹

مصادف با: ۱۵ رجب ۱۴۴۲

جلسه: ۷۹

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

بحث در اموری بود که بر جنب حرام می باشند. عرض شد که امر اول، مس خط قرآن، اسم الله و سایر اسماء و صفات خاص خداوند است.

همچنین، عرض شد که حکم مس سایر اسماء خداوند متعال؛ با حالت جنابت، دو صورت دارد؛

صورت اول، این است که لفظ، مشترک معنوی بین اسم خدا و غیر اسم خدا می باشد، یعنی لفظ مورد نظر، از نظر معنا، هم شامل خداوند متعال می شود و هم شامل غیر خداوند متعال می شود، مثل لفظ «عالم» که گاهی بر الله اطلاق می شود، مثل «هو العالم» که در ابتدای نامه نوشته می شود، گاهی نیز لفظ «عالم» بر غیر خدا اطلاق می شود، مثل اینکه نامه ای به شخصی نوشته می شود و در آن خطاب به او می نویسند: «عالم گرانقدر». بله اگر گفته شود: «العالم بکل شیء» یا «عالمًا لا یخفی علیه شیء»، در این صورت، مشخص است که منظور، خداوند متعال است، ولی اگر قرینه ای بر اختصاص لفظ «عالم» به خداوند متعال نباشد، مس آن بر جنب جایز است و مشکلی ندارد؛ اعم از اینکه نویسنده آن لفظ، نفس ذات مقدس الهی را قصد کرده باشد یا نفس ذات مقدس الهی را قصد نکرده باشد چون قصد نویسنده، لفظ را اسم برای خداوند قرار نمی دهد زیرا فرض این است که لفظ، عام است و برای طبیعت جامع وضع شده است، بنابراین صرف قصد یک فرد و مصداق از آن طبیعت جامع باعث نمی شود که اسم طبیعت روی آن فرد و مصداق قصد شده، گذاشته شود. پس در صورتی که قرینه ای بر اختصاص لفظ به خداوند نباشد یا صرف قصد نویسنده از نوشتن آن لفظ، این باشد که ذات مقدس خداوند متعال را قصد کرده است، مس آن لفظ از سوی جنب مشکلی ندارد زیرا فرض این است که لفظ عام است و لفظ عام برای طبیعت جامع وضع شده است که هم نام خداوند متعال را شامل می شود و هم نام غیر خداوند متعال را شامل می شود.

اما اگر لفظ، محفوف به قرینه ای باشد که بر اختصاص لفظ به ذات مقدس خداوند متعال دلالت کند، مثل اینکه گفته شود: «العالم بکل شیء» یا گفته شود: «یا من لا تشبهه علیه الأصوات»، در این صورت، مشخص است که منظور، خداوند متعال است، لکن در این صورت نیز بعید نیست که به جواز مس این الفاظ؛ با حالت جنابت حکم شود زیرا ظاهر مستفاد از اسم الله این است که لفظ علم باشد و برای ذات خداوند متعال وضع شده باشد و لذا مس مطلق لفظی که حاکی از ذات مقدس خداوند باشد، اشکالی ندارد و صرف اینکه انسان، لفظ مطلق را به قیودی که از ذات مقدس خداوند اخبار دهد، مقید کند، به تنهایی نمی تواند آن را علم و موضوع در حق خداوند متعال قرار دهد، مثل اینکه گفته شود: «الولد الأكبر لزيد» که این تعبیر، به خصوص فرزند بزرگ اختصاص دارد و از فرزند بزرگ خبر می دهد، ولی «ولد اکبر»، هرچند که مختص فرزند بزرگ است، لکن علم برای او نیست تا «ولد اکبر»

از اسماء او شمرده شود. اطلاق صاحب دار بر مالکش نیز همین‌طور است، یعنی هرچند که صاحب دار مختص مالک آن است، ولی عَلم برای مالک و اسمی از اسماء مالک نیست. در مانحن‌فیه نیز «العالم بکل شیء»، گرچه مختص خداوند متعال است، لکن عَلم برای ذات خداوند متعال نیست، پس اگر ملاک، عَلم بودن باشد، «العالم بکل شیء»، عَلم برای ذات خداوند متعال نیست لذا حکم حرمتِ مسّ این لفظ؛ با حالت جنابت، بر آن مترتب نمی‌شود، ولی اگر گفته شود که اختصاص آن لفظ به خداوند برای ترتب حکم حرمتِ مسّ، کفایت می‌کند، با توجه به اینکه «العالم بکل شیء» مختص خداوند است، حکم حرمتِ مسّ بر آن مترتب خواهد شد، هرچند که عَلم بودن را ملاک برای ترتب حکم قرار دادن، جای تأمل دارد زیرا «العالم بکل شیء» مصداق دیگری غیر از خداوند متعال ندارد.

صورت دوم، این است که لفظ، مشترک لفظی بین اسم خدا و اسم غیر خداوند باشد، یعنی لفظ با یک وضع، اسم برای خداوند قرار داده شده است و با وضع دیگر، اسم برای غیر خداوند قرار داده شده است، مثل اینکه شخصی از روی عناد اسم یکی از فرزندان را «الله» بگذارد، در این صورت، حرمتِ مسّ این لفظ بر جنب، منوط به این است که کاتب و نویسنده آن لفظ، از آن، ذات مقدس خداوند را قصد کرده باشد زیرا مشترک لفظی با قصد، تعیین در علمیت پیدا می‌کند، کما اینکه در سایر اعلام مشترک نیز مطلب از همین قرار است، مثل لفظ أحمد که مشترک بین هزاران نفر است، ولی اگر شخص، از أحمد، فرزند زید را قصد کند در آن عَلم می‌شود و اسم مختص به او می‌شود.

نکته: مقتضای روایت موثقه عمار بن موسی [عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)؛ قَالَ: «لَا يَمَسُّ الْجُنُبُ دِرْهَمًا وَلَا دِينَارًا عَلَيْهِ اسْمُ اللَّهِ»^۱]، این است که فرقی نمی‌کند که اسم خداوند به لغت عربی باشد یا با لغت دیگری نوشته شده باشد زیرا حرمتِ مسّ اسماء خداوند متعال بر جنب، به خاطر این است که آن اسم از اسماء خداوند است و حرمتِ مسّ، مترتب بر اسم خداوند بودن، است و مقید کردن آن به عربی بودن اسم خداوند، دلیلی ندارد، پس بر جنب حرام است که اسمی از اسماء خداوند متعال را مسّ کند و فرقی نمی‌کند که آن اسم در چه قالبی قرار گرفته باشد و با چه لغتی نوشته شده باشد، پس ملاک این است که در هر موردی که اسم مورد نظر، برای خداوند عَلم شده باشد، دست زدن به آن؛ با حالت جنابت حرام است.

«الحمد لله رب العالمین»

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، کتاب الطهارة، ج ۲، ابواب الجنابة، باب ۱۸، ص ۲۱۴، ح ۱.